

Қазақстан Республикасының Өнеркәсіптік авариялардың шекарааралық әсері туралы конвенцияға қосылуы туралы

Қазақстан Республикасының Заңы 2000 жылғы 23 қазан N 91-ІІ.

Қазақстан Республикасы Хельсинкиде (Финляндия) 1992 жылғы 17 наурызда жасалған Өнеркәсіптік авариялардың шекарааралық әсері туралы конвенцияға қосылсын.

Қазақстан Республикасының

Президенті

ӨНЕРКӘСІПТІК АВАРИЯЛАРДЫҢ ШЕКАРААРАЛЫҚ

ЫҚПАЛДАРЫ ТУРАЛЫ

КОНВЕНЦИЯ

Хельсинки, 1992 жылғы 17 наурыз

Кіріспе

Осы Конвенцияның Тараптары:

- қазіргі және келешек ұрпақ мүдделері үшін адамдар мен қоршаған ортаны өнеркәсіптік авариялар ықпалдарынан қорғаудың ерекше маңызын ескере отырып,
- өнеркәсіптік авариялардың адамдар мен қоршаған ортаға елеулі зиянды ықпалын болдырмаудың және авариялардың алдын алу, оларға әзір тұруды қамтамасыз ету және экологиялық жағынан қауіпсіз және тұрақты экономикалық дамуды қамтамасыз ету мақсатында олардың салдарларын жою жөніндегі ұтымды, экологиялық жағынан дұрыс болатын шараларды тиімді пайдалануға ынталандыратын барлық шараларға жәрдемдесудің маңыздылығы мен шұғылдығын тани отырып,
- өнеркәсіптік авариялардың зиянды ықпалы шекараның шегінен тыс жерлерде де сезілуі мүмкін екенін және мемлекеттердің ынтымақтастығын қажет ететінін ескере отырып,
- мүдделі мемлекеттердің арасында, тиісті саясатпен нығайту мақсатында авариялар кезінде және одан кейін де белсенді халықаралық ынтымақтастыққа жәрдемдесу, сондай-ақ өнеркәсіптік авариялардың алдын алу оларға әзір тұруды қамтамасыз ету және олардың шекарааралық жасалатын ықпалын жою үшін барлық тиісті деңгейлердегі іс-қимылдарды күшейту және үйлестіру қажеттігін растай отырып,
- өнеркәсіптік авариялардың алдын алу, оларға әзір тұрудың және олардың ықпалдарын жоюды қамтамасыз ету жөніндегі екі тарапты және көп тарапты шаралардың маңыздылығын және пайдалылығын атап өте отырып,
- бұл саладағы Біріккен Ұлттар Ұйымы Еуропалық экономикалық комиссиясының (ЕЭК) атқаратын ролін сезіне отырып және, солардың қатарында, шекарааралық ішкі

сулар авариялық ластанған кезде ЕЭК тәртібінің Кодексіне және шекарааралық мәтіндегі қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы конвенцияға сүйене отырып,

- Еуропадағы Қауіпсіздік және ынтымақтастық жөніндегі кеңес (ЕҚЫК) Қорытынды актісінің, ЕҚЫК-қа қатысушы-мемлекеттер өкілдерінің Вена кездесуі Қорытынды құжатының және ЕҚЫК-қа қатысушы-мемлекеттердің қоршаған ортаны қорғау жөніндегі кеңесінің, сондай-ақ Біріккен Ұлттар Ұйымының қоршаған ортаны қорғау жөніндегі бағдарламаларын, атап айтқанда АПЕЛЛ бағдарламасын, Халықаралық Еңбек Ұйымының (ХЕҰ), атап айтқанда Ірі ауқымдағы өнеркәсіп аварияларын болдырмау жөніндегі шаралар кодексінің және басқа да тиісті халықаралық ұйымдардың тиісті ережелерін назарға ала отырып,

- Біріккен Ұлттар Ұйымы Конференциясы Декларациясының адамдарды қоршаған ортаның проблемалары бойынша тиісті ережелерін, атап айтқанда, соған сай мемлекеттердің Біріккен Ұлттар Ұйымының Жарғысына және халықаралық принциптерге сәйкес 21 принципті ескере отырып, қоршаған орта саласындағы өз саясатын негізге ала отырып, өзінің өзіндік ресурстарын әзірлеудің егеменді құқығы болады және өздерінің юрисдикциясында қолданылатын шектегі қызметті қамтамасыз еткені немесе бақылаудың басқа мемлекеттердің немесе ұлттық юрисдикция қолданылатын шектерден тыс аудандар қоршаған ортасына залал келтірмеуі үшін жауапкершілікті мойнына

алады,

- қоршаған ортаның халықаралық принципі ретіндегі "ластаушы төлейді" деген принципті назарға ала отырып,

- халықаралық құқық пен әдет-ғұрып принциптерін, атап айтқанда ізгі көршілік, өзара мүдделілік және ізгі ниет принциптерін атап көрсете отырып,

мыналар туралы уағдаласты:

1-бап

АНЫҚТАМА

Осы Конвенцияның мақсаттары үшін:

а) "Өнеркәсіптік авария" қауіпті заттарға байланысты кез келген қызмет барысындағы, не:

1) өнеркәсіптік объектіде, өндіріс, пайдалану сақтау, ауыстыру немесе кетіру барысындағы; не

2) бұл 2-баптың 2 d тармағында қамтылатындай дәрежеде тасымалдау кезіндегі бақыланбайтын өзгерістер нәтижесінде туындаған оқиғаны білдіреді;

b) "Қауіпті қызмет" оның барысында немесе осы баптың 1-қосымшасында аталған және шекарааралық ықпал жасауға қабілетті шекті мөлшерге тең немесе асып түсетін мөлшердегі бір немесе одан да көп қауіпті зат қатысатын немесе қатысуы мүмкін кез келген қызметті білдіреді;

с) "Ықпал" кез келген тікелей немесе жанама, дереу немесе қандай бір уақыт өткеннен кейін пайда болатын өнеркәсіптік аварияның, атап айтқанда:

I. адамдар, флора мен фауна;

II. топырақ, су, ауа және ландшафт;

III. I және II тармақтарда аталған факторлар арасындағы өзара байланыстар;

IV. Материалдық құндылықтар мен тарихи ескерткіштерді қоса алғанда мәдени мұра үшін зиянды салдарларын білдіреді;

d) "Шекарааралық ықпал" басқа мемлекеттің юрисдикциясы қолданылуы шегінде болған өнеркәсіптік авария нәтижесінде белгілі бір тараптың юрисдикциясы қолданылу шегіндегі елеулі ықпалды білдіреді;

e) "Оператор" қандай бір қызметті өткізуге жауап беретін, мысалы, оның бақылауымен қандай бір қызметті жүзеге асыруды жоспарлайтын немесе жүзеге асыратын белгілі бір қызметті жүзеге асыратын мемлекеттік органдарды қоса алғанда, кез келген жеке немесе заңды тұлғаны білдіреді;

f) "Тараптар", егер мәтінде өзгеше нұсқау болмаса, осы Конвенцияның Уағдаласушы Тарабын білдіреді;

g) "Шығу тегі" олардың юрисдикциясы қолданылатын шектерде өнеркәсіптік авария болған немесе болуы мүмкін кез келген Тарапты немесе Тараптарды білдіреді;

h) "Қозғаушы Тарап" өнеркәсіптік авария кезінде шекарааралық ықпал қозғалатын немесе қозғалуы мүмкін кез келген Тарапты немесе Тараптарды білдіреді;

i) "Мүдделі Тараптар" кез келген шығу Тарабын немесе кез келген қозғау салатын Тарапты білдіреді;

j) "Жұртшылық" бір немесе бірнеше жеке немесе заңды тұлғаларды білдіреді.

2-бап

Осы Конвенцияның қолданылу саласы

1. Осы Конвенция өнеркәсіптік аварияларға, оларға әзір тұруды қамтамасыз етуге және дүлей зілзалалардан туындаған авариялардың ықпалдарын қоса алғанда, авариялардың салдарларын жоюға қатысты, сондай-ақ өнеркәсіптік авариялардың алдын алу, оларға әзір тұру мен олардың салдарларын жою саласындағы өзара көмекке, зерттеулер мен әзірлемелерге, ақпараттар алмасу мен технологияларға қатысты халықаралық ынтымақтастық

жөнінде қолданылады.

2. Осы Конвенция мыналарға қатысты қолданылмайды:

- a) ядролық авариялар немесе радиоактивтік жұқтыруға байланысты төтенше жағдайлар;
- b) әскери объектілердегі қызметтен туындаған авариялар;
- c) плотиналардың бүлінуі, осындай бүлінуден туындаған өнеркәсіптік авариялардың ықпалдарын қоспағанда;
- d) жер бетіндегі авариялар, мыналарды қоспағанда:
  - l) қауіпті қызмет жүзеге асырылатын өнеркәсіптік алаңдағы көлік операциялары;
- e) генетикалық түрлендірілген организмдердің кез келген кездейсоқ тастандылары;
- f) теңіз түбін барлау мен игеруді қоса алғанда, теңіз ішіндегі қызмет нәтижесіндегі авариялар;
- q) теңіздегі мұнай немесе басқа зиянды заттар жайылмалары.

3-бап

Жалпы ережелер

1. Тараптар ұлттық және халықаралық деңгейлерде қабылданған күш-жігерлерді есепке ала отырып, тиісті шаралар қабылдайды және адамдар мен қоршаған ортаны мүмкін болғанша осындай авариялардың алдын алу, олардың жиіліктерін азайту және олардың ықпалдарын жұмсарту арқылы өнеркәсіптік авариялардан қорғау мақсатында осы Конвенцияның шеңберінде ынтымақтасады. Осы мақсатпен авариялардың алдын алу, оларға әзірлікті қамтамасыз ету және қалпына келтіру шараларын қоспағанда, олардың салдарларын жою жөніндегі шаралар қолданылады.

2. Тараптар ақпараттар, консультациялар мен басқа да бірлескен шаралар алмасу арқылы өнеркәсіптік авариялардың қатерін азайту және олардың алдын алу, оларға әзір тұруды қамтамасыз ету және қалпына келтіру шараларын қоса алғанда, бұл орайда қажетсіз қайталауды болдырмау мақсатымен ұлттық және халықаралық деңгейлерде қолданылатын күш-жігерлерді назарға ала отырып, олардың салдарларын жою жөніндегі шараларды жетілдіру үшін орынсыз кешеуілдетпейтін саясат пен стратегияны әзірлейді және жүзеге асырады.

3. Тараптар бұл орайда операторға қауіпті қызметті жүзеге асыру және өнеркәсіптік авариялардың алдын алу кезіндегі қатерді болдырмау үшін қажетті бүкіл шараларды қабылдау міндеті жүктелетін ережені қамтамасыз етеді.

4. Осы Конвенцияның ережелерін жүзеге асыру үшін Тараптар аварияларды болдырмау, оларға әзір тұруды қамтамасыз ету және олардың салдарларын жою мақсатында тиісті заңдық, реттейтін, әкімшілік және қаржылық шараларын қабылдайды.

5. Осы Конвенцияның ережелері өнеркәсіптік авариялар мен қауіпті қызметке қатысты халықаралық құқыққа сәйкес Тараптардың қандай бір міндеттеріне залал келтірмейді.

4-бап

Қызметтің қауіпті түрлерін белгілеу, консультациялар мен консультациялық қорытындылар

1. Ескерту шараларын және әзір тұруды қамтамасыз ету жөніндегі шаралар қабылдау мақсатында шығу Тарабы қажет жағдайда оның юрисдикциясының қолданылу шегінде қызметтің қауіпті түрлерін белгілеу жөнінде шаралар қабылдайды және Қозғаушы Тараптарды осындай кез келген немесе жоспарланатын қызмет туралы хабардар етуді қамтамасыз етеді.

2. Мүдделі Тараптар кез келген осындай Тараптың бастамасы бойынша оларға қатысты олар шекарааралық ықпал туғызуы мүмкін деп есептеуге негіз беретін қызметтің осындай қауіпті түрлерін белгілеу жөнінде консультациялар өткізеді. Егер мүдделі Тараптар белгілі бір қызмет қауіпті қызмет бола ма дегенге қатысты келісімге қол жеткізбесе, егер мүдделі Тараптар ғана мәселені шешудің өзге әдісі туралы уағдаласа алмаса, осы мәселе бойынша консультациялық қорытынды алу үшін осы Конвенцияға II қосымшаның ережелеріне сәйкес сұрау салу жөніндегі комиссияға бұл мәселені бере алады.

3. Жоспарланатын және жүзеге асырылатын қызметке қатысты Тараптар осы Конвенцияға III қосымшада жазылған рәсімдерді қабылдайды.

4. Қауіпті қызмет шекарааралық мәтіндегі қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы Конвенцияға сәйкес қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалауға жатқызылса және мұндай бағалауға осы Конвенцияның ережесіне сәйкес жүзеге асырылатын қауіпті қызметке байланысты болған өнеркәсіптік авариялардың шекарааралық ықпалын талдау енген болса, осы Конвенцияның мақсаты үшін шекарааралық мәтіндегі қоршаған ортаға жасалатын ықпалды бағалау туралы қабылданатын түбегейлі шешім осы Конвенцияның тиісті талаптарына жауап беруге тиіс.

5-бап

Қолданылу күшін ерікті түрде тарату

Мүдделі Тараптардың олардың кез келгенінің бастамасы бойынша қауіпті қызмет ретінде I қосымшада қамтылмаған белгілі бір қызметті қараған жөн бе деген мәселе бойынша талқылау өткізгені жөн. Өзара келісімге келген жағдайда олар кез келген консультациялық тетікті қосымшаға сәйкес сұрау салу жөніндегі комиссияның келіспеушіліктері болған жағдайда өз қалауы бойынша пайдалана алады. Мүдделі Тараптар осы мәселе бойынша уағдаластыққа қол жеткізген жағдайда осы Конвенция немесе оның кез келген бөлігі, егер ол қандайлық қауіпті қызмет болса да, осы қызметке қолданылады.

6-бап

Алдын алу

1. Тараптар өнеркәсіптік авариялардың алдын алу жөнінде тиісті шаралар, оның ішінде операторларды өнеркәсіптік авариялардың қатерін азайту жөніндегі іс-қимылды жүзеге асыруға ынталандыратын шаралар қабылдайды. Мұндай шараларға осы Конвенцияға қосымшада аталған шаралар енуі мүмкін, бірақ олармен шектелмейді.

2. Кез келген қауіпті қызметке қатысты шығу Тарабы оператордың кез келген қызметті жүзеге асырудың қауіпсіздігін осындай ақпаратты беру арқылы осы Конвенцияға V қосымшада көзделген талдау мен бағалауды қоса алғанда, негізгі деректер ретінде процесте көрсетуін, бірақ олармен шектеліп қалмауын талап етеді.

7-бап

Орналастыру туралы шешім қабылдау

Өзінің құқықтық жүйесінің шеңберінде шығу Тарабы барлық Қозғаушы Тараптардың халқы мен қоршаған ортасы үшін қауіпті қызмет жүзеге асырылған бар объектілердің жаңаларын орналастыру және елеулі дәрежеде түрлендіру саласында саясатты қалыптастыруға шаралар қабылдайды. Өздерінің құқықтық жүйелерінің шеңберінде Қозғаушы Тараптар қауіпті қызмет нәтижесінде туындаған өнеркәсіптік авариялар шекарааралық ықпалды қозғауы мүмкін аудандарда бар, онымен байланысты қатерді барынша азайту мақсатында шараларды өткізу саласындағы саясатты қалыптастыруға шаралар қабылдайды. Осындай саясатты әзірлеу және қалыптастыру кезінде Тараптарға осы Конвенцияға VI қосымшаның 2-тармағының 1-8-тармақшаларында жазылған мәселелерді қараған жөн.

8-бап

Төтенше жағдайларға әзір тұру

1. Тараптар өнеркәсіптік авариялардың салдарларын жою мақсатында төтенше жағдайларға тиісінше әзір тұруды қамтамасыз ету және қолдау үшін тиісті шаралар қабылдайды. Тараптар мұндай авариялардың шекарааралық ықпалын ауыстыру мақсатында әзір тұруды қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдайды, бұл орайда өнеркәсіптік алаңның шегіндегі қызметті операторлар жүргізеді. Бұл шараларға осы Конвенцияға VII қосымшада олар туралы айтылған, бірақ олармен шектелмейтін шаралар енуі мүмкін. Атап айтқанда, мүдделі Тараптар төтенше жағдайлардағы өздерінің іс-қимыл жоспарлары туралы хабардар етеді.

2. Қауіпті қызметке қатысты шығу Тарабы авариялардың салдарларын жою мақсатындағы ыңғайлы шараларды және шекарааралық ықпалдың алдын алу және барынша азайту жөніндегі басқа да шараларды қабылдауды қоса алғанда, іс-қимыл жоспарын әзірлеуді және жүзеге асыруды қамтамасыз етеді. Шығу Тарабы басқа мүдделі Тараптарға төтенше жағдайларда іс-қимылдар жоспарларын әзірлеу үшін өзінде бар элементтерді беруді қамтамасыз етеді.

3. Қызметтің қауіпті түрлеріне қатысты әрбір Тарап өнеркәсіптік алаңның шегінен тыс шекарааралық ықпалдың алдын алу және барынша азайту мақсатында оның аумағының шегінен тыс қабылдануға тиісті төтенше жағдайлардағы іс-қимылдар жоспарларын әзірлеуді және жүзеге асыруды қамтамасыз етеді. Бұл жоспарларды әзірлеу кезінде талдау мен бағалау нәтижелері, атап айтқанда V қосымшаның 2-тармағының 1-5-тармақшаларында аталған мәселелерді талдау мен бағалау нәтижелері есепке алынады. Мүдделі Тараптар мұндай жоспарлардың сыйымдылығын қамтамасыз етуге ұмтылады. Қажет жағдайда өнеркәсіптік алаңның шегінен тыс төтенше жағдайлардағы іс-қимылдардың бірлескен жоспарлары авариялардың салдарларын жою жөніндегі тиісті шараларды қабылдауға жәрдемдесу үшін әзірленеді.

4. Төтенше жағдайлардағы іс қимылдар жоспарларын тұрақты түрде немесе егер жағдай осыны талап етсе, төтенше жағдайлардың орын алып отырған салдарларын жою кезінде алынған тәжірибені ескере отырып, қайта қараған жөн.

9-бап

Жұртшылық үшін ақпарат және оның қатысуы

1. Тараптар қауіпті қызмет нәтижесінде болған авариялар қозғау салуы мүмкін аудандардағы жұртшылыққа тиісті ақпарат беруді қамтамасыз етеді. Бұл ақпарат Мүдделі Тараптар сәйкес келеді деп есептейтін арналар бойынша жіберіледі және осы Конвенцияның VIII қосымшасында бар элементтерді енгізеді, бұл орайда онда V қосымшаның 2-тармағының 1-4 және 9-тармақшаларында аталған мәселелерді ескерген жөн.

2. Шығу Тарабы осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес және бұл қашан қажет және мүмкін болған жағдайда қозғау салынуы мүмкін аудандардағы жұртшылыққа оның пікірін білдіру және авариялардың алдын алу және оларға әзір тұруды қамтамасыз ету жөніндегі шараларға қатысты қамтамасыз ету мақсатында тиісті рәсімдерге қатысу мүмкіндігін туғызады, сондай-ақ шығу Тарабының жұртшылығында бар мүмкіндікті Қозғаушы Тараптың жұртшылыққа туғызу мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

3. Өзінің құқықтық жүйелеріне сәйкес және тілек білдірген жағдайда, өзара мүдделілік негізінде қандай бір Тараптың аумағындағы өнеркәсіптік авариялардың зиянды шекарааралық ықпалын бастан кешіріп отырған немесе бастан кешіруі мүмкін жеке және заңды тұлғаларға тиісті әкімшілік және сот рәсімдеріне қатысуына бірыңғай қол жеткізуін және сот ісін қозғау мен олардың құқықтарын қозғайтын шешімге байланысты апелляция беру мүмкіндігін қоса алғанда, осы рәсімдер шеңберінде өздерінің өзіндік юрисдикциясының іс-қимыл шегінен тыс тұрған адамдарға да бірдей өтініш жасауын туғызады.

10-бап

Өнеркәсіптік авариялар туралы хабарлама жүйесі

1. Тараптар шекарааралық ықпалға қарсы іс-қимыл жасау үшін қажетті ақпараты бар өнеркәсіптік авариялар туралы хабарламаларды алу және беру мақсатында тиісті деңгейлердегі авариялар жөнінде хабардар етудің сыйымды және тиімді шараларын жасау мен пайдалануды қамтамасыз етеді.

2. Шекарааралық ықпал көрсететін және көрсетуі мүмкін өнеркәсіптік авариялар туындаған немесе соқпай өтпейтін қаупі туындаған жағдайда шығу Тарабы Қозғаушы Тараптардың тиісті деңгейлерде бұл туралы өнеркәсіптік авариялар туралы хабарлама жүйесі арқылы шұғыл түрде хабардар болуын қамтамасыз етеді. Мұндай хабарлама осы Конвенцияға IX қосымшада бар элементтерді өзіне енгізеді.

3. Мүдделі Тараптар өнеркәсіптік авариялар туындаған немесе соқпай өтпейтін қаупі туындаған жағдайда мүмкін болғанынша тезірек және 8-бапқа сәйкес әзірленген төтенше жағдайлардағы іс-қимылдар жоспарларын жүзеге асыра бастайтын жағдайларға сәйкес дәрежеде қамтамасыз етеді.

11-бап

Авариялар салдарларын жою

1. Өнеркәсіптік авариялар немесе оның соқпай өтпейтін қаупі туындаған жағдайда Тараптар мүмкін болғанынша тезірек барабар шараларды қабылдауды, бұл орайда

ықпал жасауды шектеудің немесе оны барынша азайтудың ең бір тиімді әдістерін пайдалана отырып қамтамасыз етеді.

2. Шекарааралық ықпал көрсететін немесе көрсетуі мүмкін өнеркәсіптік авариялардың туындауы немесе оның соқпай өтпейтін қаупі туындаған жағдайда Мүдделі Тараптар ықпалды бағалауды өткізу жөнінде, қажет жағдайларда авария салдарларын жою жөнінде бірлесіп барабар шаралар қабылдау мақсатында шаралар қабылдайды. Мүдделі Тараптар авария салдарларын жою жөнінде өздері қабылдайтын шараларды үйлестіру мақсатында күш-жігерлер жұмсайды.

12-бап

Өзара көмек

1. Егер өнеркәсіптік авария туындаған жағдайда қандай бір Тарап көмекке мұқтаж болса, ол басқа Тараптардан қажет етілетін көмектің мөлшері мен түрін сұрап көмек сұрай алады. Көмек туралы сұрауға өтініш жасалған Тарап дереу шешім қабылдайды және сұрау жіберген Тарапты қажет етілетін көмекті ол бере ала ма деген тұрғыдан хабардар етеді, сондай-ақ берілуі мүмкін көмекті мөлшері мен шарттарын айтады.

2. Мүдделі Тараптар қажет жағдайда, өнеркәсіптік аварияның салдарлары мен ықпалдарын барынша азайтуға бағытталған іс-қимылдарды, сондай-ақ ортақ сипаттағы көмек беруді қоса алғанда, осы баптың 1-тармағына сәйкес келісілген дереу көмек беруді жеңілдету мақсатында ынтымақтасады. Тараптар арасында олар көздеген өзара көмекті беру жөнінде көздестірілген шараларды

қамтитын екі тарапты немесе көп тарапты келісімдер жасалмаған жағдайда, егер Тараптар бұл туралы уағдаласпаған болса, мұндай көмек осы Конвенцияның X қосымшасына сәйкес беріледі.

13-бап

Жауапкершілік

Тараптар жауапкершілік саласындағы нормаларды, критерийлер мен рәсімдерді жасау жөнінде халықаралық күш-жігерлерге сәйкес келетін қолдау көрсетеді.

14-бап

Зерттеулер және игерулер

Тараптар қажеттілік дәрежесіне қарай ұсыныстар жасайды және өнеркәсіптік авариялардың алдын алудың әдістері мен технологиялары, оларға әзір тұруды қамтамасыз ету және салдарларын жою жөнінде зерттеулер мен оларды игеру саласында ұсыныстар білдіріп, ынтымақтасады. Осы мақсаттарда Тараптар аварияларға байланысты қауіптерді шектеу және өнеркәсіптік

авариялар салдарларының алдын алу мен шектеуге байланысты қаупі азырақ зерттеулерді қоса алғанда, ғылыми-техникалық ынтымақтастықты көтермелейді және белсенді түрде дамытады.

15-бап

Ақпараттар алмасу

Тараптар көп тарапты және екі тарапты деңгейлерде осы Конвенцияның XI қосымшасында бар элементтерді қоса алғанда, жетімді ақпараттар алмасады.

16-бап

Технологиялар алмасу

1. Тараптар өздерінің заңдарын, ережелері мен тактикаларын негізге ала отырып, өнеркәсіптік авариялардың алдын алу, оларға әзір тұру және салдарларын жою мақсатында, әсіресе жәрдемдесу арқылы мынадай технологиялар алмасуға жәрдемдеседі:

- a) әртүрлі қаржылық негізде бар технологияларды алмасу;
- b) өнеркәсіптегі тікелей байланыстар мен ынтымақтастық;
- c) ақпараттар мен тәжірибелер алмасу;
- d) техникалық көмек беру.

2. Осы баптың 1-тармағының a) - d) тармақшаларында жоғарыда аталған қызмет түрлеріне жәрдем берген кезде Тараптар технологияларды, жобалық-конструкторлық қызметтерді, жабдықтарды немесе қаржылық қаражаттарды беруді қамтамасыз етуі мүмкін тиісті ұйымдар мен жеке адамдардың, мемлекеттік секторлардың да арасындағы байланыстар мен ынтымақтастыққа жәрдемдесу арқылы қолайлы жағдайлар жасайды.

17-бап

Құзыретті органдар мен байланыс пункттері

1. Әрбір Тарап осы Конвенцияның мақсаты үшін бір немесе бірнеше құзыретті органдарды тағайындайды немесе құрады.

2. Екі тарапты немесе көп тарапты деңгейде қол жеткізілген басқа да уағдаластықтарға зиян келтірмей, әрбір Тарап осы баптың 12-тармағына сәйкес өзара көмек мақсаттары үшін байланыс жасаудың бір пунктін белгілейді немесе құрады. Бұл міндеттердің белгілі бір байланыс пунктінде орындалуына артықшылық беріледі.

3. Әрбір Тарап осы Тараптарға қатысты осы Конвенция күшіне енген күннен бастап үш ай ішінде 20-бапта атап өтілген хатшылық арқылы осы Тараптың оның пункті/байланыс пункттері немесе құзыретті органы немесе органы ретінде қандай органды немесе органдарды тағайындағаны туралы хабарландырады.

4. Әрбір Тарап шешім қабылданған күннен бастап үш ай ішінде басқа Тараптарды осы баптың 3-тармағына сәйкес жасаған тағайындауларға қатысты кез келген өзгерістер туралы хатшылық арқылы хабарландырады.

5. Әрбір Тарап 10-бапқа сәйкес өзінің байланыс және хабар беру жүйелері пунктiнiң үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз етеді.

6. Әрбір Тарап 12-бапқа сәйкес көмектер беру және осындай ұсыныстарды қабылдау туралы сұрауларды алуға және жіберуге жауап беретін өзінің байланыс пунктi мен органдарының үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз етеді.

18-бап

Тараптардың Конференциясы

1. Тараптардың өкілдері осы Конвенция Тараптарының Конференциясын құрап, тұрақты негізде өзінің кеңесін өткізеді. Тараптар Конференциясының бірінші кеңесі осы Конвенция күшіне енген күннен бастап бір жылдан кешіктірілмей өткізіледі. Кейіннен Тараптар Конференциясының кеңесі кем дегенде жылына бір рет немесе Тараптардың кез келгенінің жазбаша өтініші бойынша олардың хатшылығы бұл өтініш туралы алты айдың ішінде аз дегенде үштен бірі қолдайтынын хабарлаған күннен бастап өткізіледі.

2. Тараптардың Конференциясы:

a) осы Конвенцияны жүзеге асыру барысын қарайды;

b) Тараптардың өнеркәсіптік авариялардың алдын алу, оларға әзір тұруды қамтамасыз ету және шекарааралық ықпалды жою және өнеркәсіптік авариялармен істес болатын Тараптардың өтініші бойынша техникалық көмектер, консультациялар беруге жалпы негізде жәрдемдесу жөніндегі мүмкіндіктерін нығайтуға бағытталған консультациялық кеңестерді жүзеге асырады;

c) қажет болған жағдайда осы Конвенцияны жүзеге асыруға және дамытуға байланысты мәселелерді қарау үшін және осы мақсатта тиісті зерттеулер мен басқа да құжаттар әзірлеу үшін, сондай-ақ Тараптар Конференциясының қарауына ұсыныстар беру үшін жұмыс топтарын және басқа да сәйкес келетін тетіктерді құрады;

d) осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес қажет болатын басқа да міндеттерді орындайды;

e) өзінің бірінші кеңесінде кеңестер рәсімінің ережелерін қарайды және бәтуәластықпен қабылдайды.

3. Өз міндеттерін жүзеге асыру кезінде Тараптардың Конференциясы ол дұрыс болады деп есептесе, басқа да тиісті халықаралық ұйымдармен де ынтымақтасады.

4. Тараптар Конференциясы өзінің алғашқы кеңесінде жұмыс бағдарламасын, атап айтқанда, осы Конвенцияның XII қосымшасында бар тармақтарға қатысты бағдарламаны белгілейді. Тараптар Конференциясы ұлттық орталықтарды

пайдалануды және осы Конвенцияны жүзеге асыру мақсатында жүйелерді құру, атап айтқанда, өнеркәсіптік авария жағдайында өзара көмек көрсету үшін ынтымақтастықты қоса алғанда, тиісті халықаралық ұйымдар шеңберінде өткізілетін осыған қатысы бар жариялылықты ескере отырып, жұмыстар әдісіне қатысты шешім қабылдайды. Конференция жұмысы бағдарламасының бөлігі ретінде Тараптар Конференциясы жұмыс істеп тұрған ұлттық, аймақтық және халықаралық орталықтардың қызметін, сондай-ақ ақпараттық қызметті және өнеркәсіптік авариялардың алдын алуды, оларға әзір тұруды қамтамасыз ету XII қосымшада аталған міндеттерді жүзеге асыру үшін қосымша халықаралық мекемелердің немесе орталықтардың қандайы қажет болатынын анықтау мақсатында олардың салдарларын жою жөніндегі күш-жігерлерді үйлестіруге бағытталған басқа да органдар мен бағдарламаларды қарайды.

5. Конференцияға қатысушылар өзінің алғашқы кеңесінде өнеркәсіптік

авариялардың алдын алу, олардың ықпалдарын жоюға әзір тұруды қамтамасыз ету саласында технологиялар алмасу үшін неғұрлым қолайлы жағдайлар жасаудың рәсімдерін қарауға кіріседі.

6. Тараптар Конференциясы осы Конвенцияның мақсаттары үшін қауіпті қызметті белгілеуге жәрдемдесетін жетекші принциптер мен критерийлерді бекітеді.

19-бап

Дауыс беру құқығы

1. Осы баптың 2-тармағында көзделген жағдайларды қоспағанда, осы Конвенцияның әрбір Тарабының бір даусы болады.

2. 27-бапта белгіленген экономикалық интеграцияның аймақтық ұйымдары өздерінің құзыреттеріне кіретін мәселелер бойынша осы Конвенцияның Тараптары болып табылатын өздерінің мүше-мемлекеттерінің санына тең дауыстар санына ие бола отырып, өзінің дауыс беру құқығын жүзеге асырады. Мұндай ұйымдар, егер олардың мүше-мемлекеттері өздерінің дауыс беру құқығын жүзеге асырса және керісінше болса, өзінің дауыс беру құқығынан айрылады.

20-бап

Хатшылық

Еуропа экономикалық комиссиясының атқарушы хатшысы хатшылықтың мынадай міндеттерін орындайды:

- a) Тараптар кеңесін шақырады және әзірлейді;
- b) Тараптарға осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес алынған баяндамалар мен басқа да ақпаратты береді;
- c) Тараптар белгілеуі мүмкін өзге де сондай міндеттерді жүзеге асырады.

21-бап

Дауларды реттеу

1. Екі немесе одан да көп Тараптардың арасында осы Конвенцияны түсінуге және қолдануға қатысты даулар туындаған жағдайда олар келіссөздер немесе Тараптар дауларына қатысу үшін ыңғайлы дауларды реттеудің кез келген басқа әдісі арқылы дауды реттеуге ұмтылады.

2. Осы Конвенцияны растау, бекіту қабылдау, пайымдау немесе оған қосылу кезінде немесе кез келген уақытта Тарап осы Баптың 1-тармағына сәйкес реттелмеген дауға нені қолдануға болатынын, оның өзіне осындай міндеттеме алған кез келген Тарап үшін міндеттілік ретінде дауларды жүзеге асырудың бір немесе екі мынадай құралын қабылдайтынын депозитарийге жазбаша түрде мәлімдей алады:

а) дауды Халықаралық Сотқа беру;

б) осы Конвенцияның XII қосымшасында жазылған рәсімге сәйкес төрелік.

3. Егер дауға қатысушы Тараптар осы баптың 2-тармағында аталған дауларды реттеудің екі әдісін де қабылдаса, егер Тараптар өзгеше келіспесе, дау Халықаралық Сотқа ғана берілетін болады.

22-бап

Ақпарат беру саласындағы шектеу

1. Осы Конвенцияның ережелері өздерінің ұлттық заңдарынан, ережелерінен, әкімшілік ережелерінен немесе қабылданған құқықтық практикасынан және ақпаратты қорғайтын қабылданған халықаралық ережелерден туындайтын, интеллектуалдық меншікті немесе ұлттық қауіпсіздікті қоса алғанда, жеке сипаттағы деректерге, өнеркәсіптік және коммерциялық құпияға

қатысты Тараптардың құқықтары мен міндеттерін қозғамайды.

2. Егер Тарап осыған қарамастан осындай қорғалатын ақпаратты басқа тарапқа беруді шешетін болса, онда осындай қорғалатын ақпаратты алған Тарап алынған ақпараттың құпиялылығын құрметтейді және ол берілетін шарттарды сақтайды және бұл ақпаратты ол берілген мақсаттар үшін ғана пайдаланады.

23-бап

Конвенцияны жүзеге асыру

Тараптар осы Конвенцияны жүзеге асыру барысы туралы баяндамаларды мерзімді түрде беріп отырады.

24-бап

Екі тарапты және көп тарапты келісімдер

1. Осы Конвенция бойынша өз міндеттерін орындау үшін Тараптар

қолданылатын келісімді сақтайды немесе жаңа екі тарапты немесе көп тарапты келісімдер немесе уағдаластықтар жасасады.

2. Осы Конвенцияның ережелері қажет жағдайда Тараптардың екі тарапты немесе көп тарапты келісімдер негізінде осы Конвенцияда көзделгенге қарағанда неғұрлым қатаң шаралар қабылдауға құқығын қозғамайды.

25-бап

Қосымшалар мәртебесі

Осы Конвенцияға қосымшалар бұл Конвенцияның ажырағысыз бөлігі болып табылады.

26-бап

Конвенцияға түзетулер

1. Кез келген Тарап осы Конвенцияға түзетулер ұсына алады.

2. Осы Конвенцияға ұсынылатын кез келген түзетулердің мәтіні Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысына жазбаша түрде беріледі, ол оны барлық Тараптарға жөнелтеді. Тараптар Конференциясы өзінің кезекті жыл сайынғы кеңесінде түзетулер ережелерін мұндай ұсыныстарды Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысы кем дегенде кеңеске дейін тоқсан күн бұрын жіберген жағдайда талқылайды.

3. Осы Конвенцияға түзетулерге қатысты - 1 қосымшаға түзетулерді қоспағанда, оларды енгізудің рәсімі осы баптың 4 тармағында сипатталады, - онда:

а) түзетулерді кеңеске қатысушы Тараптар бәтуәластықпен қабылдайды және бекіту, қабылдау немесе пайымдау үшін барлық Тараптарға депозитариймен беріледі;

б) түзетулерді бекіту қабылдау немесе пайымдау туралы құжаттар депозитарийге сақтауға тапсырылады. Осы бапқа сәйкес қабылданған түзетулер оларды қабылдаған Тараптар үшін бекіту, қабылдау немесе пайымдау туралы он алты құжатты Депозитарийге алған күннен бастап тоқсаныншы күні күшіне енеді;

с) түзетулер кейіннен осы Тарап түзетулерді бекіту, қабылдау немесе пайымдау туралы өз құжаттарын сақтауға тапсырғаннан кейінгі тоқсаныншы күні кез келген Тарап үшін күшіне енеді.

4. 1 қосымшаға түзетулерге қатысты, онда:

а) тараптар бәтуәластық келісіміне қол жеткізу үшін барлық күш-жігерлерін жұмсайды. Егер бәтуәластыққа қол жеткізу үшін барлық амалдар таусылып, келісімге қол жеткізілмесе, онда соңғы амал ретінде түзету кеңеске қатысушылардың және дауыс беруге қатысушылардың оннан тоғыз көпшілік даусымен қабылданады. Тараптар Конференциясы қабылдаған түзетулер Тараптарға жіберіледі және бекіту үшін ұсынылады;

б) Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысы оларды жібергеннен кейінгі күннен соң он екі ай өткен бойда I қосымшаға түзетулер 4-тармақтың

ережелеріне сәйкес хабарламаны табыс етпеген осы Конвенцияның Тараптары үшін күшіне енеді;

с) осы Конвенцияның I қосымшасына қандай бір түзетуді бекіте алмаған кез келген тарап бұл туралы Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысына түзетулерді қабылдау туралы хабарлама алған күннен кейін он екі ай ішінде жазбаша түрде хабар береді. Атқарушы хатшы барлық Тараптарға дереу осындай кез келген хабарламаны алғаны туралы хабарлайды. Кез келген Тарап кез келген уақытта өзінің алдындағы өтінішінен бас тартып, түзетуді қабылдай алады, одан кейін I қосымшаға бұл түзету осы Тараптар үшін күшіне енеді;

d) осы тармақтың мақсаты үшін "Дауыс беруге келуші және қатысушы Тараптар" деген тіркес қатысушы немесе жақтап немесе қарсы дауыс берген Тараптарды білдіреді

27-бап

Қол қою

Осы Конвенция 1992 жылғы 17-18 наурыз аралығында толық және одан кейін Нью-Йорктегі Біріккен Ұлттар Ұйымы Орталық мекемелерінде 1992 жылғы 18 қыркүйекке дейін Еуропалық экономикалық комиссияның мүше-мемлекеттерінің, сондай-ақ 1947 жылғы 28 наурыздағы Экономикалық және әлеуметтік даму Кеңесі 35-қарарының 8-тармағына сәйкес Еуропалық экономикалық комиссия жанындағы консультациялық мәртебесі бар мемлекеттердің және егеменді мемлекеттер - Еуропалық экономикалық

комиссияның мүшелері құрған экономикалық интеграцияның аймақтық ұйымдарының, олардың мемлекеттері - осы мәселелерге қатысты шарттар жасасуға өкілеттіктерін қоса алғанда, осы Конвенциямен реттелетін мәселелер бойынша өкілеттіктерін берген мүшелерінің қол қоюы үшін ашық.

28-бап

Депозитарий

Біріккен Ұлттар ұйымының Бас хатшысы осы Конвенцияның депозитарийі ретінде болады.

29-бап

Бекіту қабылдау, пайымдау және қосылу

1. Осы Конвенция оған қол қойған мемлекеттердің және 27-бапта аталған экономикалық интеграцияның аймақтық ұйымдарының бекітуіне, қабылдауына немесе пайымдауына жатады.

2. Осы Конвенция 27-бапта аталған мемлекеттер мен ұйымдар үшін қол қоюға ашық.

3. Осы Конвенцияның Тарабы болып табылатын 27-бапта аталған кез келген ұйым осы ұйымға мүше-мемлекеттердің бірде-бірі осы Конвенцияның Тарабы болып табылмаған кезде де осы Конвенцияда көзделген барлық міндеттемелермен байланысты болады. Осындай ұйымның бір немесе бірнеше мүше-мемлекеттері осы Конвенцияның Тараптары болған жағдайда осы ұйым және оның мүше-мемлекеттері осы Конвенция бойынша өз міндеттерін орындауы үшін өзінің тиісті жауапкершілігі туралы шешім қабылдайды. Мұндай жағдайларда осы ұйым мен оның мүше-мемлекеттері осы Конвенцияда көзделген құқықтарды бір мезгілде пайдалана алмайды.

4. Бекіту, қабылдау, пайымдау немесе қосылу туралы өздерінің құжаттарында 27-бапта аталған экономикалық интеграцияның аймақтық ұйымдары осы Конвенциямен реттелетін мәселелерге қатысты өз құзыреттері шегінде мәлімдейді. Бұл ұйымдар өз құзыреттерінің шегіндегі кез келген елеулі өзгерістер туралы да хабардар етеді.

30-бап

Күшіне ену

1. Осы Конвенция бекіту, қабылдау, пайымдау және қосылу туралы он алты құжатты сақтауға тапсырған күннен кейін тоқсаныншы күні күшіне енеді.

2. Осы баптың 1-тармағының мақсаттары үшін 27-бапта аталған қандай бір ұйым сақтауға тапсырған кез келген құжат бекіту, қабылдау, пайымдау немесе қосылу туралы мемлекеттер немесе ұйымдар сақтауға тапсырған құжаттар ретінде қаралмайды.

31-бап

Конвенциядан шығу

1. Қандай бір Тарапқа қатысты осы Конвенция күшіне енген күннен бастап үш жыл өткеннен кейінгі кез келген уақытта осы Тарап депозитарийге жазбаша хабарлама жіберу арқылы Конвенциядан шыға алады.

2. Кез келген мұндай шығу оған қатысты 4-баптың 1-тармағына сәйкес хабарлама жасалған немесе 4-баптың 2-тармағына сәйкес талқылауларды өткізу туралы өтініш тапсырылған қандай бір қызметке 4-бапты қолдануды қозғамайды.

32-бап

Түпнұсқалық мәтіндер

Түпнұсқамен бірдей болып табылатын осы Конвенцияның ағылшын, орыс

және француз тілдеріндегі түпнұсқасы Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас хатшысының

сақтауына тапсырылады.

Осыны куәландыру үшін төменде қол қойған соған уәкілетті адамдар тиісті түрде осы Конвенцияға қол қойды.

Бір мың тоғыз жүз тоқсан екінші жылдың он жетінші наурызында Хельсенкиде жасалды.

Конвенцияның жоғарыда жарияланған бірегей мәтіні оның қолдану күшін нақтылайтын мынадай 13 Қосымшамен жабдықталды.

I - Қауіпті заттар қызметтің қауіпті түрлерін белгілеу мақсаттары үшін;

II - 4 және 5-баптарға сәйкес сұрау салулар бойынша Комиссияның рәсімі;

III - 4-бапқа сәйкес рәсім;

IV - 5-бапқа сәйкес қабылданатын авариялардың алдын алу жөніндегі шаралар;

V - Талдау және бағалау;

VI - 4-бапқа сәйкес орналастыру туралы шешімдер қабылдау;

VII - 8-бапқа сәйкес төтенше жағдайларға әзір тұруды қамтамасыз ету жөніндегі шаралар;

VIII - 9-бапқа сәйкес жұртшылыққа берілетін ақпарат;

IX - 10-бапқа сәйкес өнеркәсіптік авариялар туралы хабарлама жүйесі;

X - 12-бапқа сәйкес берілетін өзара көмек;

XII - 18-баптың 4-тармағына сәйкес өзара көмекті беруге қатысты міндеттер;

XIII - Төрелік.

ҚОСЫМШАЛАР

I ҚОСЫМША

ҚЫЗМЕТТІҢ ҚАУІПТІ ТҮРЛЕРІН АЙҚЫНДАУ

МАҚСАТТАРЫ ҮШІН ҚАУІПТІ ЗАТТАР

Төменде атап айтылатын мөлшерлер қызметтің әр түріне немесе қызмет түрлерінің тобына қатысты. Егер I бөлікте мөлшерлер диапазоны берілген болса, онда әр диапазонда атап көрсетілген ең көп мөлшерлер шекті мөлшерлер болып табылады. Осы Конвенция күшіне енгеннен кейін бес жыл өткен соң әр диапазонда атап көрсетілген ең аз мөлшер, егер өзгертілмейтін болса, шекті мөлшерге айналады.

Егер II бөлікте нақты көрсетілген зат немесе препарат I бөлікте атап

айтылған қандай да болсын санатқа кіретін болса, онда мұндай жағдайда II бөлікте аталған шекті мөлшер пайдаланылады.

Қызметтің қауіпті түрлерін айқындау үшін Тараптар тиісті қауіптің болуы ықтимал арту мүмкіндігін, сондай-ақ қауіпті заттар бір оператордың

немесе бірнеше оператордың басқаруында болуына қарамастан, олардың мөлшері мен қаншалықты жақын жерде орналасқанын ескеріп отырады.

I БӨЛІК. II бөлікте нақты аталмаған заттар мен құрамдардың санаттары

— Санаты Шекті мөлшері
(тоннамен)

-
1. 1a/ тұтанғыш газдар, СНГ-ны қоса алғанда..... 200
  2. 1b/ жылдам тұтанғыш сұйық заттар..... 50 000
  3. 1c/ өте улы заттар..... 20
  4. 1d/ улы заттар..... 500-200
  5. 1e/ тотықтырғыштар..... 500-200
  6. 1f/ жарылғыш заттар..... 200-50
  7. 1q/ тұтанғыш сұйық заттар (қысым мен температураның ерекше жағдайларында пайдаланғанда)..... 200
  8. 1h/ қоршаған ортаға қауіп төндіретін заттар..... 200

II БӨЛІК. Нақты заттар

— Зат Шекті мөлшері
(тоннамен)

-
1. Аммиак..... 500
  - 2a. 2/ аммоний нитраты..... 2 500
  - b. 3/ тыңайтқыштар түріндегі аммоний нитраты..... 10 500
  3. Аккрилді нитрил..... 200
  4. Хлор..... 25
  5. Этилен оксиді..... 50
  6. Цианды сутегі..... 20
  7. Фторлы сутегі..... 50
  8. Күкіртті сутегі..... 50
  9. Күкірт диоксиді..... 250
  10. Күкірт триоксиді..... 75

11. Қорғасын алкилдері.....	50
12. Фосген.....	0,75
13. Метилизді цианат.....	0,15

ЕСКЕРТУЛЕР

1. Индикативтік критерийлер. Басқа тиісті критерийлер болмаған жағдайда Тараптар осы қосымшаның I бөлігінің мақсаттары үшін заттарды немесе құрамдарды классификациялаған кезде төмендегідей критерийлерді пайдалана алады:

а) ТҰТАНҒЫШ ГАЗДАР: газ қалпындағы жағдайда қалыпты қысымда және ауа

араласқан кезде тұтанатын және қалыпты қысымда 20°C немесе одан төмен температурада қайнайтын заттар;

б) ЖЫЛДАМ ТҰТАНҒЫШ СҰЙЫҚ ЗАТТАР: тұтану температурасы 21°C-ден төмен

болмайтын, ал қалыпты қысымда 20°C-ден асатын температурада қайнайтын заттар;

с) ӨТЕ УЛЫ ЗАТТАР: өзіндік қасиеттері 1 немесе 2-кестеде аталған қасиеттерге сәйкес келетін және өздерінің физикалық және химиялық қасиеттеріне байланысты өнеркәсіптік авариялар бола қалған жағдайда қауіп төндіретін заттар.

1-КЕСТЕ

LD50(ауызға енгізіп LD50(теріге енгізіп LC50(ингаляциялық әсер ету) (1) әсер ету) (2) әсер ету) (3) дене салмағына мг/кг дене салмағына мг/кг мг/л

LD50

< 25 LD50

; < 25 LC50

; < 25

; - - -

---

(1) LD50 атжалмандардың аузына салып әсер еткен кезде.

(2) LD50 атжалмандардың немесе үй қояндарының аузына салып әсер еткен кезде.

(3) LC50 атжалмандарға ингаляция жасап әсер еткен кезде (төрт сағат

ішінде).

—
2-КЕСТЕ

—
Кемсітуші мөлшері

дене салмағына мг/кг

<5

; Заттардың өте улылығы жануарлардың аузына салып әсер еткен кезде белгіленген мөлшер әдісі арқылы айқындалған жағдайларда;

—
d) УЛЫ ЗАТТАР: өзіндік қасиеттері 3 немесе 4-кестеде аталған қасиеттерге сәйкес келетін және өздерінің физикалық және химиялық қасиеттері арқылы өнеркәсіптік авариялар бола қалған жағдайда қауіп төндіретін заттар.

—
3-КЕСТЕ

—
LD50(ауызға енгізіп LD50(теріге енгізіп LC50(ингаляциялық әсер ету) (1) әсер ету) (2) әсер ету) (3)

дене салмағына мг/кг дене салмағына мг/кг мг/л

25

< LD50

; < 200 50

; < LD50

; < 400 0,5

; < LC50

; < 2

; - - - - -

-
- (1) LD50 атжалмандардың аузына салып әсер еткен кезде.
  - (2) LD50 атжалмандардың немесе үй қояндарының аузына салып әсер еткен кезде.
  - (3) LC50 атжалмандарға ингаляция жасап әсер еткен кезде (төрт сағат ішінде).
-

4-КЕСТЕ

Кемсітуші мөлшер

дене салмағына мг/кг = 5

Заттардың өте улылығы жануарлардың аузына салып әсер еткен кезде белгіленген мөлшер әдісі арқылы айқындалған жағдайларда; _____

е) ТОТЫҚТЫРҒЫШТАР: басқа заттармен, атап айтқанда тұтанғыш заттармен өзара араласқанда бүлкілдеп қайнайтын экзотермиялық реакция тудыратын заттар;

f) ЖАРЫЛҒЫШ ЗАТТАР: от тисе жанатын немесе динитрді бензолмен

салыстырғанда соққыға немесе үйкеліске динитрді сезімтал заттар;

q) ТҰТАНҒЫШ СҰЙЫҚ ЗАТТАР: тұтану температурасы 55°C-тен төмен болмайтын және егер өнеркәсіптік авария бола қалған жағдайда жоғары қысым мен жоғары температура сияқты қайта өңдеуден өткізудің нақты жағдайлары қауіп төндіретін, қысымның күші түсіп тұрғанда сұйық күйінде қала беретін заттар;

h) ҚОРШАҒАН ОРТАҒА ҚАУІП ТӨНДІРЕТІН ЗАТТАР: су қосқанда 5-кестеге түсірілген көрсеткіштерге сәйкес келетін өте улылық көрсеткіштерімен сипатталатын заттар.

5-КЕСТЕ

LC50 (1) EC50 (2) IC50 (3)

мг/л мг/л мг/л

LC50

< 10 EC50

; < 10 IC50

;

3,0 болса (BCF

< 100 эксперименті арқылы анықталған жағдайда).

;

---

i) LD - аса қауіпті мөлшер

j) LC - аса қауіпті концентрация

k) EC - тиімді концентрация

l) IC - ингибациялаушы концентрация

m) Pow - октанолды/суды бөлу коэффициенті

n) BCF - биоконцентрация факторы

2. Бұл санатқа аммоний нитраты мен аммоний нитратынан алынған азот өз салмағы бойынша 28 %-тен асатын аммоний нитратының қоспалары, сондай-ақ аммоний нитратының концентрациясы өз салмағы бойынша 90 %-тен асатын аммоний нитратының сулы ерітіндісі кіреді.

3. Бұл санатқа аммоний нитраты негізінде жасалған қарапайым тыңайтқыштар, сондай-ақ аммоний нитратынан алынған азот өз салмағы бойынша 28%-тен асатын күрделі тыңайтқыштар (күрделі тыңайтқыштарда аммоний нитраты фосфатпен және/немесе калиймен бірге болады) кіреді.

4. Құрамында осындай заттар бар қоспалар мен құрамдар таза заттардың тиісті қасиеттерін жоғалтатын жағдайлар мен шекарааралық әсер ете алмайтын жағдайлардан басқа жағдайларда, мұндай қоспалар мен құрамдарды дәл таза заттарды қарағандай қараған жөн.

II ҚОСЫМША

СҰРАУЛАР БІЛДІРУ ЖӨНІНДЕГІ
КОМИССИЯНЫҢ

4 ЖӘНЕ 5-БАПТАРҒА СӘЙКЕС РӘСІМІ

1. Сұраушы Тарап немесе сұраушы Тараптар осы қосымшаның ережелеріне сәйкес құрылатын сұраулар білдіру жөніндегі комиссияға өзі немесе өздері сауал(дар) жіберетіні жөнінде хатшылықты хабарландырады. Хабарламада сұрау нысанасы атап айтылады. Хатшылық осы Конвенцияның барлық Тараптарына осындай хабарлама жөнінде дереу хабарлайды.

2. Сұраулар білдіру жөніндегі комиссия құрамында үш адам болады. Сұраушы Тарап та, басқа да Тарап та сұрауды қарау рәсімі кезінде бір-бірден ғылыми немесе техникалық сарапшыны тағайындайды және осылайша тағайындалған екі сарапшы өзара келісе отырып, сұраулар білдіру жөніндегі комиссия төрағасының қызметтік міндетін атқаратын үшінші сарапшыны тағайындайды. Соңғы аталғаны сұрауды қарау

рәсімі кезінде тараптардың бірінің азаматы болмауға, осы тараптардың бірінің аумағында кәдуілгі тұрғылықты орынды иеленбеуге, олардың ешқайсысының қарамағында қызмет етпеуге және осы мәселеге қандай да болсын өзге қырынан қатысы болмауға тиіс.

3. Егер екінші сарапшы тағайындалғаннан кейін екі ай өткен соң сұраулар білдіру жөніндегі комиссия төрағасы тағайындалмаған болса, онда тараптардың кез келгенінің өтініші бойынша Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысы оны келесі екі ай ішінде тағайындайды.

4. Егер тараптардың бірі сұрауды қарау рәсімі кезінде хатшылықтың хабарламасын алғаннан кейін екі ай ішінде сарапшыны тағайындамаса, онда екінші тарап Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысына бұл жөнінде мәлімдеуге құқылы, соңғы аталғаны келесі екі ай ішінде сұраулар білдіру жөніндегі комиссия төрағасын тағайындайды. Тағайындалып болғаннан кейін сұраулар білдіру жөніндегі комиссия төрағасы сарапшыны әлі тағайындамаған тараптан бұл тапсырманы бір ай ішінде іске асыруды сұрайды. Егер ол бұл тапсырманы осы мерзім ішінде орындамаса, онда төраға Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысына бұл жөнінде мәлімдейді, соңғы аталғаны мұндай сарапшыны келесі екі ай ішінде тағайындайды.

5. Сұраулар білдіру жөніндегі комиссия өзінің рәсімдік жеке ережелерін қабылдайды.

6. Сұраулар білдіру жөніндегі комиссия өзінің қызметтік міндеттерін орындау үшін барлық тиісті шараларды қабылдай алады.

7. Тараптар сұрауды қарау рәсімі кезінде сұраулар білдіру жөніндегі комиссия қызметіне жәрдемдеседі, атап айтқанда қолдарында бар барлық құралдарды пайдалана отырып:

а) сұраулар білдіру жөніндегі комиссияға барлық тиісті құжаттарды, қызметтерді және ақпаратты ұсынады;

б) сұраулар білдіру жөніндегі комиссияға қажет болған кезде куәгерлерді немесе сарапшыларды шақырып алуға және олардың түсініктемелерін тыңдауына мүмкіндік береді.

8. Тараптар мен сарапшылар сұраулар білдіру жөніндегі комиссия жұмысы барысында өздері құпия түрде алған кез келген ақпараттың құпиялылығын сақтайды.

9. Егер сұрауды қарау рәсімі кезінде тараптардың бірі сұраулар білдіру жөніндегі комиссияға барып жолықпаса немесе өз ісін талқылауға қатыспаса, онда екінші тарап сұраулар білдіру жөніндегі комиссиядан талқылауды жалғастыруды және өз қызметін аяқтауды сұрай алады. Тараптардың бірінің болмауы немесе өз ісін талқылауда тараптардың бірінің қатыспауы аталған сұрауды орындауды жалғастыруға және сұраулар білдіру жөніндегі қызметін аяқтауға кедергі болып саналмайды.

10. Егер сұраулар білдіру жөніндегі комиссия істің нақты жағдайларын негіз етіп ала отырып, өзге шешімдер қабылдамаса, онда сұраулар білдіру жөніндегі

комиссияның өз мүшелеріне берген сыйақыларын қоса алғандағы шығындарды тараптар сұрауды қарау рәсімі кезінде тең бөліп өтейді. Сұраулар білдіру жөніндегі комиссия өзінің барлық шығыстарын тіркеп отырады және тараптарға осы шығыстар туралы түпкілікті есеп береді.

11. Сұрауды қарау рәсімі нысанасына іс жүзіндегі сипаттағы қызығушылық білдірген және осы мәселе бойынша қорытындылауға тартылатын кез келген Тарап сұраулар білдіру жөніндегі комиссияның келісімі бойынша талқылауға қатыса алады.

12. Сұраулар білдіру жөніндегі комиссияның рәсім мәселелері бойынша шешімдері оның мүшелерінің көпшілігінің даусы бойынша қабылданады. Сұраулар білдіру жөніндегі комиссияның түпкілікті қорытындысы оның мүшелерінің көпшілігінің пікірін білдіреді және кез келген пікірлер алшақтығын қоса қамтиды.

13. Сұраулар білдіру жөніндегі комиссия өзі құрылған күннен кейінгі екі ай ішінде, егер ол бұл мерзімді екі айдан аспайтын кезеңге ұзарту қажет деп ұйғармаса, өзінің түпкілікті қорытындысын шығарады.

14. Сұраулар білдіру жөніндегі комиссияның түпкілікті қорытындысы танылған ғылыми қағидаттарға негізделеді. Сұраулар білдіру жөніндегі комиссия түпкілікті қорытындыны сұрауды қарау рәсіміне қатысатын тараптарға және хатшылыққа жолдайды.

III ҚОСЫМША

4-БАПҚА СӘЙКЕС РӘСІМДЕР

1. Шығу Тарабы екінші Тарап қозғаушы Тарап болып табылатынын не табылмайтынын айқындап алу үшін осы қосымшаның 2-5 тармақтарына сәйкес онымен бірге консультация өткізуді талап ете алады.

2. Шығу Тарабы тиісті және тиімді консультациялар өткізу мақсатында өз ойынша қозғаушы Тарап бола алатын кез келген Тарапты қауіпті қызметтің жоспарланып отырған немесе жүзеге асырылып келе жатқан түріне қатысты хабарламамен камтамасыз етеді және де ол бұл міндетін өз тұрғындарын қызметтің осы жоспарланып отырған немесе жүзеге асырылатын түрі жөнінде хабарландыратын мерзімнен мүмкіндігінше ертерек және бұл мерзімнен еш кешіктірмей орындайды. Қызметтің жүзеге асырылатын қауіпті түрлеріне қатысты мұндай хабарлама шығу Тарабына арнап осы Конвенция күшіне енген күннен кейін екі жылдан кешіктірмей жіберіледі.

3. Бұл хабарламада сондай-ақ:

а) қауіпті қызмет жөнінде, соның қатарында, мысалы, өнеркәсіптік авария бола қалған жағдайда оның шекараралық ықтимал ықпалы жөніндегі 6-бапқа сәйкес көзделген ақпарат сияқты қолда бар кез келген ақпарат немесе хабар;

б) қызмет сипатын ескере отырып, осы қосымшаның 4-тармағына сәйкес жауап беру үшін қажет ыңғайлы мерзімге сілтеме болуға тиіс.

4. Хабарламада ескертілген мерзім ішінде хабарландырылған Тараптар хабарламаны алу фактісін растай отырып және консультацияларға араласуға ниеттенетінін не ниеттенбейтінін атап көрсете отырып, шығу Тарабына жауап береді.

5. Егер хабарландырылған Тарап консультацияларға араласуға ниеттенбейтінін атап көрсетсе немесе хабарламада ескертілген мерзімде жауап бермесе, онда осы қосымшаның келесі тармақтарының ережелері қолданылмайды. Бұл жағдайда шығу Тарабы өзінің ұлттық заңдары және практикасы негізінде бағалау мен талдау жасауды өз бетімен шешу құқығын сақтап қалады.

6. Шығу Тарабы хабарландырылған Тараптың консультацияларға қатысуға тілек білдіретінін атап көрсеткен жауабын алғаннан кейін, егер төменде айтылатын іс-әрекеттерді бұрын жүзеге асырмаған болса, онда хабарландырылған Тарапқа:

а) ескертпелер беру мерзімін көрсете отырып, талдау жасау мерзіміне қатысты тиісті ақпаратты;

в) өнеркәсіптік авария жағдайындағы қауіпті қызмет пен оның шекара аралық әсері туралы тиісті ақпаратты;

с) болуы ықтимал шекараралық әсер туралы ақпаратты немесе кез келген хабарды бағалауға қатысуға мүмкіндік береді.

7. Егер бағалау, талдау және шаралар қолдануды әзірлеу үшін ақпарат қажет болса, қозғаушы Тарап шығу Тарабының өтініші бойынша айтылып отырған аудан жөнінде қозғаушы Тараптың юрисдикциясы қолданылатын шекте ең парасатты түсінікті ақпарат береді. Бұл ақпарат дереу және қажет болған кезде, егер бірлескен орган болса, сол арқылы беріледі.

8. Шығу Тарабы қажет болған жағдайда тікелей немесе бірлескен орган болса, сол арқылы қозғаушы Тарапқа V қосымшаның 1 және 2-тармақтарында келтірілген сипаттамаға сәйкес талдау мен бағалау жөніндегі құжаттаманы табыс етеді.

9. Мүдделі Тарап қауіпті қызметтің нақты қамтылуы ықтимал аудандардағы жұртшылықты хабардар етеді және талдау мен бағалау жөніндегі құжаттардың тиісті аудандағы жұртшылық арасында таратылуы мен өкімет орындарына жіберілуін ұйымдастырады. Тараптар олардың қауіпті қызмет жөнінде ескертпелер айтуына немесе қарсылықтар жасауына мүмкіндік беруді қамтамасыз етеді және олардың көзқарастарын шығу Тарабының құзыретті органына не тікелей, не қажет болған жағдайда шығу Тарабы арқылы ақылға қонымды мерзімде жеткізуді қамтамасыз етеді.

10. Талдау мен бағалау жөніндегі құжаттар дайындалып біткеннен кейін қозғаушы Тараппен, атап айтқанда, өнеркәсіптік авария жағдайындағы қауіпті қызметке шекарааралық әсер ету, сондай-ақ оның әсерін кеміту немесе жою жөніндегі шаралар жөнінде қозғаушы Тараппен орынсыз кешіктірмей жасайды. Мұндай консультациялардың мынадай мәселелерге:

а) балама шаралардың қолданылмауын қоса алғанда, сол қауіпті қызметтің болуы ықтимал баламаларына, сондай-ақ шығу Тарабының есебінен жасалатын шекарааралық әсерді жұмсарту жөніндегі жасалуы ықтимал шараларға;

в) кез келген шекарааралық әсерді кеміту мақсатында жасалуы мүмкін өзара көмектің басқа да нысандарына;

с) басқа да кез келген тиісті мәселелерге қатысты болуы мүмкін.

Мүдделі Тараптар мұндай консультациялардың бастапқы кезеңінде олардың қолайлы уақыт шеңбері шегінде ұзартылуы тура мәселені келісіп алады. Тиісті бірлескен орган бар жердің бәрінде осындай консультацияның кез келгенін өткізуге болады.

11. Мүдделі Тараптар талдаулар мен бағалау, сондай-ақ осы қосымшаның 9-тармағына сәйкес алынған ескертпелер нәтижелерінің және осы қосымшаның 10-тармағында айтылатын консультациялар нәтижелерінің тиісті есебін қамтамасыз етеді.

12. Шығу Тарабы қозғаушы Тарапқа белгілі бір қызметтің негізделіп

отырған себептері мен ой-пікірлерін көрсете отырып, ол жөніндегі кез келген шешім туралы хабарлап отырады.

13. Егер бұл қызмет жөнінде консультациялар өткізу кезінде шекарааралық қауіпті қызмет әсері туралы сол мәселеге қатысты беймәлім болған қосымша ақпарат анықталса, бұл Тарап екінші мүдделі Тарапты дереу хабардар етеді. Мүдделі Тараптардың біреуінің өтініші бойынша консультациялар өткізу қайта жүргізіледі.

IV ҚОСЫМША
АВАРИЯЛАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ ЖӨНІНДЕ 6
-БАПҚА СӘЙКЕС
ҚОЛДАНЫЛАТЫН ШАРАЛАР

Ұлттық заңдар мен практикаға қарай Тараптар, құзыретті органдар, операторлар немесе күш-жігерді біріктіре отырып мынадай шараларды жүзеге асыра алады:

1. Қауіпсіздік саласында жалпы немесе нақты мақсаттарды белгілеу.

2. Қауіпсіздік шараларын және қауіпсіздік нормаларына қатысты заң ережелерін немесе басшылық принциптерін бекіту.

3. Қауіпті қызметтің аварияларға жол бермеу жөнінде арнайы шаралар қолдануды қажет ететін, лицензиялау немесе жаза қолдану жүйесіне енгізілуі мүмкін түрлерін анықтау.

4. Қауіпті қызметті жүргізу кезінде қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері бойынша тәуекел етуге немесе зерттеулерге жасалатын талдауды бағалау және қажетті шараларды жүзеге асыру жөніндегі іс-қимыл жоспары.

5. Құзыретті органдарға тәуекел етуді бағалау үшін қажетті ақпарат беру.

6. Өнеркәсіптік аварияларды болғызбау және адамдар мен қоршаған

ортаны қорғау мақсатымен ең лайықты технологияны қолдану.

7. Өнеркәсіптік аварияларды болғызбау мақсатында өнеркәсіп алаңдарында әдеттегі жағдайда да, күтпеген жағдайда да қауіпті қызметті жүзеге асыруға қатысатын барлық адамдарды тиісінше оқыту мен даярлауды жүзеге асыру.

8. Қауіпсіздіктің тиімді сақталуын қамтамасыз ету мен оның нормаларын қамтамасыз ету мақсатында басқарудың ішкі құрылымдары мен әдістерін іске қосу.

9. Қауіпті қызметтің мониторингі мен оған талдау жасау және инспекциялар жүргізу.

V ҚОСЫМША
ТАЛДАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

1. Қауіпті қызметке талдау жасау мен баға берудің ауқымы мен тереңдігі алға қойылған мақсатқа қарай өзгеріп отырады.

2. Төменде келтіріліп отырған кестеде аталған мақсаттарда талдау жасау мен баға беруді жүргізу кезінде тиісті баптардың мақсаты үшін қарастырылуы керек мәселелер тобы көрсетілген:

Талдау мақсаты Қаралуға тиісті мәселелер

8-бапқа сәйкес төтенше 1) өнеркәсіп объектісіндегі қауіпті жағдайлар болғандағы заттардың саны мен қасиеттері; реттер үшін жоспарлау 2) әрқайсысының болу ықтималдылығын қоса алғанда, қауіпті қызмет салдарынан болуы мүмкін өнеркәсіп аварияларының репрезентациялық үлгілерінің қысқаша суреттелген сценарийлері;

3) әрбір сценарий үшін:

а) тастандының шамамен алынған көлемі;

б) қолайлы немесе қолайсыз жағдайлар кезінде адамдар үшін де, олар қосылмайтын қоршаған орта үшін де туындайтын зардаптардың дәрежесі мен елеулілігі, оның ішінде авариялардың салдарынан туындайтын қауіпті аймақтардың көлемі;

с) бастапқы оқиға өнеркәсіптік аварияға ұласуы мүмкін уақыт кезеңі;

d) авариялардың жеделдеу

ықтималдығы ең төмендеп ескеруге

болатын кез келген шаралар;

4) қауіпті аймақта болуы мүмкін

адамдардың ең ірі шоғырланған кез

келген жерін қоса алғанда, ең жақын

аудандардағы халықтың саны мен

орналасуы;

5) бұл халықтың жасы, жинақылығы және

сезімталдығы.

7-бапқа сәйкес орна. Жоғарыдағы 1-5-тармақтарға қосымша:

ластыру туралы ше. 6) тастандының сипаты мен мән-жайларына

шімдер қабылдау қарай адамдарға және қоршаған

ортаға келтірілген залалдың елеулілігі;

7) өнеркәсіптік авария болған жағдайда

адамдар мен қоршаған ортаға нақты

зиянды әсер жасалуы ықтимал қауіпті

қызмет жүргізілетін орыннан қашықтық;

8) сол кездегі жағдай үшін ғана емес,

сонымен қатар болашақтағы

оқиғалардың жоспарланып

отырған немесе ақылға салып болжауға

келетін өрбуі жөніндегі нақ сондай

ақпарат.

9-бапқа сәйкес жұртшы. Жоғарыдағы 1-4-тармақтарға қосымша:

лыққа берілетін ақпарат 9) өнеркәсіптік авария салдарынан зардап

шегуі мүмкін адамдар.

6-бапқа сәйкес авариялар. Жоғарыдағы аварияларды болғызбау

ды болғызбау жөніндегі жөніндегі шараларға арналған 4-9-тармақ.

шаралар тарға қосымша 1-3-тармақтарда келтірілген

сипаттамалар мен бағалаудың неғұрлым толық

нұсқалары талап етіледі, Әлгі сипаттамалар

мен бағалауға қоса мына мәселелерді

де қамту керек:

10) қауіпті материалдарды сақтауды және

олармен жұмыс істеудің ережелері мен

олардың мөлшері;

11) авариялар ауқымының бүкіл

диапазоны жөнінде мысалдар келтіріліп

және жақын маңайда жүзеге асырылатын қызметтің әсер ету мүмкіндігін көрсетіп, өнеркәсіптік авариялардың елеулі зардаптары бар түрлеріне арналған сценарийлердің тізбесі;

12) әрбір сценарий үшін - өнеркәсіптік аварияға әкеп соғуы мүмкін оқиғалар мен оның өршу мүмкіндігі сатыларының сипаттамасы;

13) 14-тармақта көзделген шараларды ескергенде әрбір сатының болу ықтималдығын тым болмағанда жалпы белгілері бойынша бағалау;

14) әрбір сатының болу ықтималдығын барынша азайтуға арналған жабдықтар мен іс-әрекеттер тұрғысынан алғандағы сақтандыру шараларының сипаттамасы;

15) пайдаланудың қалыпты жағдайларынан ауытқудың болуы мүмкін зардаптарын, сондай-ақ төтенше жағдай туып, болуы мүмкін елеулі ауытқуларды барынша тез анықтауды және тиісті шаралар қолдануды қамтамасыз ету мақсатында қызметкерлерді даярлау қажет болған ретте қауіпті қызметті немесе оның кез келген бөлігін қауіпсіз етіп тоқтатуға арналған тиісті шараларды бағалау;

16) қауіпті қызмет жүргізілетін қондырғыларды жаңғырту, жөндеу және оларға техникалық күтім жасау бақылау шараларын, сондай-ақ бақылау мақсатындағы кейінгі шараларды жүзеге асыруға қатер төндіруі мүмкін кезеңді бағалау.

VI ҚОСЫМША
7-БАПҚА СӘЙКЕС ОРНАЛАСТЫРУ
ТУРАЛЫ ШЕШІМДЕР
ҚАБЫЛДАУ

Төменде келтірілген мәтін 7-бапқа сәйкес қарастырылуы керек мәселелерді көрсетеді.

1. V қосымшаға сәйкес, қауіпті қызметті жүзеге асыру жоспарланып отырған ауданның физикалық сипаттамасын бағалауды қоса алғанда, тәуекелге талдау жасау мен бағалаудың нәтижелері.

2. Консультациялардың нәтижелері және жұртшылықтың қатысуы.

3. Шығу Тарабының аумағында қауіпті қызметтің жүзеге асырылуына байланысты қозғаушы Тараптың аумағындағы кез келген оқиға туғызатын тәуекелдің өсуіне немесе кемуіне талдау жасау.

4. Кез келген шекарааралық әсерді қоса алғанда, қоршаған ортаға төнетін қауіпті бағалау.

5. Қауіпті қызметтің тәуекел көзі бола алатын жаңа түрлерін бағалау;

6. Қауіпті қызметтің жаңа түрлерін нақтылы елді мекендерден қауіпсіз қашықтықта орналастыру туралы және қазірдің өзінде жүзеге асырылып жатқан түрлерін едәуір жаңғырту туралы, сондай-ақ қауіпті қызмет жүзеге асырылатын объектілер айналасында қауіпсіздік өңірлерін жасау туралы мәселені қарау; бұл аудандарда қатер төнген халық санының көбеюіне әкеп соғатын немесе тәуекел дәрежесін қандай да бір түрде арттыратын шараларды мұқият зерделеу керек.

VII ҚОСЫМША
8-БАПҚА СӘЙКЕС ТӨТЕНШЕ
ЖАҒДАЙЛАРҒА ӘЗІРЛІКТІ
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖӨНІНДЕГІ
ШАРАЛАР

1. Авариялардың зардаптарын жою жөнінде кешенді де тиімді шаралар қолдану мақсатында өнеркәсіптік алаңшаларда да, олардан тыс жерлерде де төтенше жағдайлардағы іс-қимылдың барлық жоспарларын үйлестіруді жүзеге асыру керек.

2. Төтенше жағдайлардағы іс-қимыл жоспарларына төтенше жағдайларды оқшаулау үшін, сондай-ақ олардың шекарааралық әсерін барынша азайту үшін қажетті шаралар енгізілуі керек. Оларға халыққа хабарлау шаралары және қажет болған жағдайда оны көшіру жөніндегі шаралар да, басқа қорғаныш немесе құтқару шаралары да енгізілуіне, сондай-ақ оларда медициналық қызметтің сипаттамасы да болуға тиіс.

3. Төтенше жағдайлардағы іс-қимыл жоспарларына өнеркәсіп алаңшаларында жұмыс істейтін қызметкерлер үшін - төтенше жағдайлар қамтуы мүмкін адамдар және құтқарушылар үшін - шекарааралық әсер ете алатын өнеркәсіптік авариялар жағдайында шаралар қолдану үшін және өнеркәсіп алаңшаларында да, одан тыс жерлерде де адамдар мен қоршаған ортаға әсер жасалуын болғызбау және барынша азайту үшін керек болатын егжей-тегжейлі техникалық және ұйымдық рәсімдер енгізілуі мүмкін.

4. Өнеркәсіп алаңшаларындағы төтенше жағдайлардағы іс-қимыл жоспарларында, мысалы, мынадай мәселелерді қамтуға болады:

а) төтенше жағдайлар туғанда шаралар қолдану жөнінде өнеркәсіп алаңшасындағы ұйымдық міндеттер мен жауапкершілікті бөлу;

б) өнеркәсіптік авария болған немесе оның тікелей қатері төнген жағдайда мұндай оқиғаның пайда болуын бақылап отыру үшін қолдану керек болатын шаралардың сипаттамасы немесе ондай сипаттаманы қайдан тауып алуға болатынын егжей-тегжейлі көрсету;

с) қолда бар жабдықтар мен ресурстардың сипаттамасы;

д) өнеркәсіп алаңшаларынан тыс жерлерде төтенше жағдайлар болғанда оларды жою жөніндегі іс-қимыл үшін жауапты мемлекеттік органның өнеркәсіптік авариялар туралы мейлінше тез хабарлануын қамтамасыз ету жөніндегі шаралар, соның ішінде бастапқы хабарға енгізілуі керек болатын ақпарат үлгісі, сондай-ақ ақпараттың түсуіне қарай оны неғұрлым тәптіштеп беруді қамтамасыз ету жөніндегі шаралар;

е) қызметкерді одан талап етілетін міндеттерді орындауға даярлау жөніндегі шаралар.

5. Өнеркәсіп алаңшаларынан тыс жерлердегі төтенше жағдайлардағы іс-қимыл жоспарларында, мысалы, мынадай мәселелерді қамтуға болады:

а) төтенше жағдайлар туғанда шаралар қолдану жөнінде өнеркәсіп алаңшасынан тыс жерлердегі ұйымдық міндеттер мен жауапкершілікті бөлу, соның ішінде өнеркәсіп алаңшасына арналған шаралардың жоспарларға сәйкестігіне қалай қол жеткізуге болатынын көрсету;

б) құтқару және медицина қызметкерінің пайдалануына арналған әдістер мен амал-айлалар;

с) шарпылған ауданды тез анықтау әдістері;

д) шарпылған немесе шарпылуы ықтимал Тараптарға өнеркәсіптік авария

туралы және одан кейін байланыс жасау жөнінде мейлінше тез хабарлауды қамтамасыз ету жөніндегі шаралар;

е) үйлестіру жөніндегі жоспарлар мен шараларды жүзеге асыру үшін қажетті ресурстарды анықтау;

ф) жұртшылыққа ақпарат беру жөніндегі шаралар, оның ішінде, қажет болуына қарай, жұртшылыққа 9-бапқа сәйкес берілетін ақпаратты қосымша және қайталап беру жөніндегі шаралар;

қ) жаттығуларды дайындау мен өткізуді жүзеге асыру жөніндегі шаралар.

6. Төтенше жағдайлардағы іс-қимыл жоспарларына қауіпті заттар мен зақымданған материалдарды өңдеу, жинау, тазалау, сақтау, әкету және қауіпсіз етіп аластау жөніндегі шараларды, сондай-ақ қалпына келтіру шараларын енгізуге болады.

1. Қауіпті қызметті жүзеге асыратын компанияның атауы, орналасқан мекен-жайы және ақпарат беруші адам қызметін көрсету.
2. Тәуекелді қоса алғанда, қауіпті қызметтің жай сипаттамасы.
3. Қауіпті қызмет барысында пайдаланылатын заттар мен құрамдардың жалпы қабылданған немесе белгілі бір топқа тән атаулары, бұл орайда олардың пайда болатын қауіптілік тұрғысынан алғандағы негізгі сипаттамалары немесе олардың қауіптілік дәрежесі бойынша жалпы топталуы көрсетіледі.
4. Егер қоршаған ортаға әсері болса және осы мәселеге қатысты болса, оның әсеріне бағалау жүргізудің нәтижесінде алынатын жалпы сипаттағы ақпарат.
5. Өнеркәсіптік аварияның халық пен қоршаған ортаға жасауы мүмкін әсерін қоса алғанда, қауіпті қызмет барысында болуы мүмкін өнеркәсіптік аварияның сипаты туралы жалпы ақпарат.
6. Өнеркәсіптік авария болған жағдайда ол шарпитын халықты құлақтандыру мен хабардар етудің әдістері туралы тиісті ақпарат.
7. Өнеркәсіптік авария болған жағдайда ол шарпитын халықтың қажетті іс-әрекеті туралы тиісті ақпарат.
8. Авариялық қызметтермен байланысты қоса алғанда, қауіпті қызмет барысында өнеркәсіптік аварияларға қарсы күресу, олардың күшін азайту және әсерін жұмсарту мақсатында қолданылатын шаралар туралы тиісті ақпарат.
9. Өнеркәсіп алаңшаларынан тыс жерлердегі төтенше жағдайлардағы авариялық қызметтердің кез келген әсерді, оның ішінде өнеркәсіп алаңшаларынан тыс жерлердегі өнеркәсіптік авариялардың шекарааралық әсерін жою мақсатымен жасалатын іс-қимыл жоспары туралы жалпы ақпарат.
10. Лицензиялар немесе рұқсат беру жүйесін қоса алғанда, тиісті ұлттық нормативтік және/немесе әкімшілік ережелерге сәйкес қауіпті қызметті реттейтін арнаулы талаптар мен шарттар туралы жалпы ақпарат.
11. Тиісті қосымша ақпарат алу көздері туралы егжей-тегжейлі деректер.

IX ҚОСЫМША

10-бапқа сәйкес өнеркәсіптік авариялар
жайында
хабарлау жүйелері

1. Өнеркәсіптік авариялар жайында хабарлау жүйелері төтенше жағдайлар жайында хабарлау және жауаптар алу үшін, әртүрлі деңгейлерде әртүрлі қажеттерді ескере отырып, шекарааралық әсерді барынша азайту және көлемін шектеу жөнінде шаралар

қолдану үшін деректер беру мен өңдеудің үйлесімді жүйелерін пайдаланып, алдын ала жасалған кодтарға сәйкес деректер мен болжамдарды барынша шапшаң беруді қамтамасыз етуге тиіс.

2. Өнеркәсіптік авариялар жайында хабарлау өзіне мынадай элементтерді қамтиды:

а) өнеркәсіптік аварияның түрі мен көлемі, онымен байланысты қауіпті заттар (егер мәлім болса) және оның ықтимал әсерінің байыптылығы;

б) аварияның болған уақыты мен дәл орыны;

с) өнеркәсіптік аварияның зардаптарын тиімді түрде жою үшін қажет басқа да қолда бар осындай ақпарат.

3. Өнеркәсіптік авариялар жайында хабарлау тиісті бір уақыт аралықтары арқылы немесе шекарааралық әсерге байланысты жағдайдың өрбуі туралы іске одан әрі қатысты ақпараттың қажет болуына қарай толықтырылып отырады.

4. Өнеркәсіптік авариялар жайында хабарлау жүйелерінің тиімділігі, оның ішінде тиісті қызметшілер тобының жүйелі әзірлігі үнемі сынақтан өткізіліп, тексеріліп тұрады.

Х ҚОСЫМША

12-бапқа сәйкес көрсетілетін өзара көмек

1. Көмек көрсетуге қатысты жалпы басшылық, бақылау, үйлестіру және қадағалау үшін жауапкершілік көмек көрсету туралы өтініш жасаған Тарапқа жүктеледі. Көмек көрсету жөніндегі операцияларға қатысатын қызметшілер өтініш жасаған Тараптың тиісті заңдарына сәйкес әрекет жасайды. Өтініш жасаған Тараптың тиісті органдары көмек көрсетуші Тарап берген қызметшілер мен құрал-жабдықтарға тікелей жедел қадағалауды жүзеге асыру үшін көмек көрсетуші Тарап 17-бапқа сәйкес жауапты етіп тағайындайтын органмен ынтымақтастық жасайды.

2. Өтініш жасаған Тарап көмекті пайдалануды тиісінше және тиімді ұйымдастыру үшін өзінің мүмкіндіктеріне қарай сол жерде бар құрылыстар мен қызметтерді береді және осы мақсаттар үшін оның аумағына көмек көрсетуші Тарап әкелген немесе оның атынан әкелінген қызметшілерді, құрал-жабдықтарды және материалдарды қорғауды қамтамасыз етеді.

3. Егер мүдделі Тараптар өзгеше жайында уағдаласпаған болса, көмек өтініш жасаған Тараптың есебінен көрсетіледі. Көмек көрсетуші Тарап өзінің шығындарын өтеу құқығынан кез келген уақытта толық немесе ішінара бас тарта алады.

4. Өтініш жасаған Тарап көмек көрсетуші Тарапқа және оның атынан іс-әрекет жасаушы тұлғаларға олар көмек көрсету жөніндегі өздерінің функцияларын жылдам жүзеге асыруы үшін қажетті артықшылықтар, иммунитеттер немесе қол ұшын беруге мүмкін болған шаралардың бәрін қолданады.

5. Өтініш жасаған Тараптың немесе көмек көрсетуші Тараптың өтініші бойынша кез келген Тарап тиісті тәртіппен хабарлама жіберілген қызметшілердің, сондай-ақ көмек көрсету мақсаттарына арналған құрал-жабдықтар мен меншіктің оның аумағы арқылы өтініш жасаған Тараптың аумағы шеңберіне және одан шығатын транзитін жеңілдету жөнінде шаралар қолданады.

6. Өтініш жасаған Тарап тиісті тәртіппен хабарлама жіберілген қызметшілердің, сондай-ақ көмек көрсету кезінде пайдаланылатын құрал-жабдықтар мен меншіктің өзінің ұлттық аумағына келіп кіруін, болуын және шығуын жеңілдетеді.

7. Тікелей көмек көрсетуге байланысты іс-әрекеттерге келетін болсақ, өтініш жасаған Тарап сұраған көмекті көрсету барысында оның аумағында адамдар қаза болған немесе олар жарақат алған, мүлкін бүлдіріп немесе жоғалтып алған немесе қоршаған ортаға нұқсан келтірілген жағдайда көмек көрсетуші Тарапқа немесе оның атынан іс-әрекет етуші тұлғаларға айып тақпайды, оларды материалдық жауапкершіліктен босатады және оларға адамдар қаза болған немесе жарақаттанған жағдайда, сондай-ақ көмек көрсету кезінде пайдаланылған құрал-жабдықтар немесе басқа мүлік жоғалған немесе оларға нұқсан келтірілген жағдайда өтемақы төлейді. Өтініш жасаған Тарап көмек көрсетуші Тарапқа немесе оның атынан іс-әрекет етуші тұлғаларға үшінші бір Тараптар қоятын шағымдарды реттеу үшін жауапты болады.

8. Мүдделі Тараптар көмек көрсету жөніндегі операцияларды жүргізу нәтижесінде туындауы мүмкін сот рәсімдері мен шағымдарын реттеуге жәрдемдесу мақсатында тығыз ынтымақтастық жасайды.

9. Кез келген Тарап аварияға ұшыраған адамдарды емдеу немесе оларды басқа Тараптың аумағына уақытша көшіру жөнінде көмек көрсету туралы өтініш айта алады.

10. Сөз болып Тарап немесе өтініш жасаған Тарап кез келген уақытта тиісті консультациялардан кейін және хабарлау арқылы осы Конвенцияға сәйкес алынған немесе көрсетілген көмекті тоқтату туралы өтініш жасай алады. Осындай өтініш жасалғаннан кейін іле-шала мүдделі Тараптар көмекті тиісті дәрежеде тоқтату жөнінде шаралар қолдану мақсатында бір-бірімен консультациялар өткізеді.

ХІ ҚОСЫМША

15-бапқа сәйкес ақпарат алысу

Ақпарат көп жақты және екі жақты ынтымақтастық нысанасы болуы мүмкін мынадай элементтерді қамтуға тиіс:

а) өнеркәсіптік авариялардың алдын алу, оларға сақадай-сай болуды қамтамасыз ету және олардың зардаптарын жою жөніндегі заң шығару және әкімшілік шаралары, саясат, мақсаттар мен басымдықтар, қауіпті қызметтің барысында туындайтын өнеркәсіптік авариялардың тәуекелін азайту жөніндегі ғылыми қызмет пен техникалық шаралар, оның ішінде шекарааралық әсерді жұмсарту;

b) басқа Тараптарды қозғайтын тиісті деңгейде төтенше жағдайлардағы шаралар мен іс-қимыл шаралары;

c) мониторинг, жоспарлау, зерттеулер мен талдамалар бағдарламалары, оның ішінде оларды жүзеге асыру мен жүргізілуіне бақылау жасау;

d) өнеркәсіптік авариялардың алдын алу, оларға сақадай сай болуды

қамтамасыз ету және олардың зардаптарын жою жөнінде қолданылатын шаралар;

e) өнеркәсіптік авариялар жағдайында іс-қимыл жасау тәжірибесі және шекарааралық әсері бар өнеркәсіптік авариялардың зардаптарын жою ісіндегі ынтымақтастық;

f) қоршаған ортаны қорғауды жетілдіру және қауіпсіздікті арттыру үшін ең таңдаулы технологияларды жасау және қолда барын қолдану;

g) төтенше жағдайларға әзірлікті және олардың зардаптарын жоюды қамтамасыз ету;

h) тәуекелге болжам жасау үшін пайдаланылатын әдістер, оның ішінде шекарааралық әсердің мониторингі мен бағалануы үшін қажет өлшемдер.

ХІІ ҚОСЫМША

18-баптың 4-тармағына сәйкес өзара көмек көрсетуге

қатысты міндеттер

1. Ақпарат пен деректер жинау және тарату

a) Өнеркәсіптік авариялар жайында хабарлау жүйесін жасау және пайдалану, оның шеңберінде өнеркәсіптік авариялар туралы және сарапшыларды көмек көрсету жөніндегі қызметке барынша қысқа мерзімде тарту мақсатында олар туралы ақпарат берілуі мүмкін;

b) өнеркәсіптік авариялар туралы қажетті ақпарат, оның ішінде олардың әсері туралы, сондай-ақ қолданылып жатқан шаралар туралы және осы шаралардың тиімділігі туралы ақпарат алу өңдеу және тарату;

c) қауіпті заттардың тиісті сипаттамаларын, сондай-ақ өнеркәсіптік авария бола қалған жағдайда осы заттармен қалай әрекет жасау керектігі туралы ақпаратты қамтитын осы заттардың тізбесін жасау және жүргізу;

d) өнеркәсіптік авариялардың алдын алу оларға әзірлікті қамтамасыз ету жөнінде және олардың зардаптарын жою жөнінде шаралар, оның ішінде қалпына келтіру шараларын қолдану саласында консультациялық және басқа да көмек көрсете алатын сарапшылар тізілімін жасау және жүргізу;

e) қауіпті қызмет түрлерінің тізбесін жүргізу;

f) I қосымшаның 1 бөлігінің ережелерімен қамтылған қауіпті заттардың тізімін жасау және жүргізу.

2. Ғылыми зерттеулер, мамандар даярлау мен әдістемелер әзірлеу

а) Болған өнеркәсіптік аварияларға байланысты жинақталған тәжірибе негізінде жасалған модельдерді және өнеркәсіптік авариялардың алдын алу, оларға әзірлікті қамтамасыз ету жөнінде және олардың зардаптарын жою жөнінде шаралар қолданудың сценарийлерін әзірлеу және беру;

б) мамандар оқыту мен даярлауға жәрдемдесу, зерттеулер мен талдамалар саласында халықаралық симпозиумдар ұйымдастыру және ынтымақтастықты кеңейту.

3. Техникалық көмек

а) Өнеркәсіптік авариялардың алдын алу оларға әзірлікті қамтамасыз ету жөнінде және олардың зардаптарын жою жөнінде шаралар қолдану қабілетін нығайтуға бағытталған консультациялық функцияларды жүзеге асыру;

б) әлдеқандай Тараптың өтініші бойынша оның жүргізіп жатқан қауіпті қызметіне инспекция өткізу, сондай-ақ осы Конвенцияның талаптарына сәйкес оның ұлттық инспекцияларын ұйымдастыруда көмек көрсету.

4. Төтенше жағдай кезіндегі көмек

Атап айтқанда, өнеркәсіптік аварияның зардаптарын жою жөнінде консультациялық және өзге көмек мақсатында өнеркәсіптік авария болған жерге сарапшылар жіберу арқылы әлдеқандай Тараптың өтініші бойынша көмек көрсету.

ХІІІ ҚОСЫМША

Төрелік сот

1. Талапшы-Тарап немесе талапшы-Тараптар хатшылыққа Тараптардың дауды осы Конвенцияның 21-бабының 2-тармағына сәйкес төрелік соттың тексеруіне беруге уағдаласқанын хабарлайды. Хабарламада төрелік сот тексеруінің нысанасы, атап айтқанда, осы Конвенцияның түсіндіруге немесе қолдануға қатысты дау туған баптары көрсетіледі.

2. Төрелік сот үш мүшеден тұрады. Талапшы-Тарап немесе талапшы-Тараптар да, дауға қатысушы басқа Тарап немесе Тараптар да бір-бір төрешіден тағайындайды және осылай тағайындалған екі төреші өзара келісе отырып төрелік соттың төрағасы функцияларын орындайтын үшінші төрешіні тағайындайды. Соңғысы дау тараптары бірінің азаматы бола алмайды, оның осы тараптар бірінің аумағында өзінің үйреншікті тұрғылықты жері болмайды, олардың бірінде қызметте бола алмайды және әлдеқандай басқа сапада осы іске қатысы бола алмайды.

3. Екінші төреші тағайындалғаннан кейін екі ай өткен соң төрелік соттың төрағасы тағайындалмаса, онда дау тараптарының кез келгенінің өтініші бойынша Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысы оны келесі екі ай ішінде тағайындайды.

4. Егер тараптардың бірі төрешіні өтініш түскеннен кейін екі ай ішінде тағайындамаса, екінші тарап бұл жайында Еуропалық экономикалық комиссияның

Атқарушы хатшысына хабарлауға құқылы, ол төрелік соттың төрағасын келесі екі ай ішінде тағайындайды. Өзі тағайындалғаннан кейін төрелік соттың төрағасы төрешіні әлі тағайындамаған тараптан мұны екі ай ішінде жасауды өтінеді. Егер ол мұны осы мерзім ішінде жасамаса, онда төраға Еуропалық экономикалық комиссияның Атқарушы хатшысына хабарлайды, ол осы төрешіні келесі екі ай ішінде тағайындайды.

5. Төрелік сот өзінің шешімін халықаралық құқыққа сәйкес және осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес шығарады.

6. Осы қосымшаның ережелеріне сәйкес құрылатын кез келген төрелік сот өзінің дербес рәсім ережелерін жасайды.

7. Төрелік соттың рәсімдік мәселелер бойынша да, нақты мәселелер бойынша да шешімдері оның мүшелерінің көпшілік даусымен қабылданады.

8. Сот фактілерді анықтау үшін барлық тиісті шараларды қолдана алады.

9. Дау тараптары төрелік сот қызметіне жәрдемдеседі және атап айтқанда өздерінің қолдарында бар барлық құралдарды пайдалана отырып:

а) сотқа барлық тиісті құжаттарды, қызметтерді және ақпаратты ұсынады;

б) қажет болған кезде сотқа куәгерлерді немесе сарапшыларды шақырып алу олардың түсініктемелерін тыңдауға мүмкіндік береді.

10. Дау тараптары мен төрелік сот мүшелері өздері төрелік соттағы тергеу барысында құпия түрде алатын кез келген ақпараттың құпиялылығын сақтайды.

11. Төрелік сот тараптардың бірінің өтініші бойынша уақытша қорғану шараларын қолдануға ұсыныс жасай алады.

12. Егер дау тараптарының бірі төрелік сотқа келмесе, немесе өз ісінің тергеуіне қатыспаса басқа тарап соттан тергеуді одан әрі жалғастырып, өзінің түпкілікті шешімін шығаруға өтініш айта алады. Тараптар бірінің сотта болмауы немесе тараптар бірінің істі тергеуге қатыспауы оны тергеуге тосқауыл бола алмайды.

13. Төрелік сот даудың тікелей нақты мән-жайынан туындайтын қарсы талап-арыздарды тыңдап, олар бойынша шешімдер шығара алады.

14. Егер төрелік сот қана істің нақты мән-жайын басшылыққа алып, өзге шешім қабылдамаған болса, сот шығындарын, оның ішінде сот мүшелерінің қызмет ақысын дау тараптары тепе-тең өтейді. Сот өзінің барлық шығындарын тіркеп, дау тараптарына осы шығындар туралы түпкілікті есеп береді.

15. Дау нысанасына құқықтық сипаттағы мүддесі бар және осы іс бойынша шешіммен қозғалуы мүмкін осы Конвенцияның кез келген тарабының соттың келісімімен тергеуге қатысу құқығы бар.

16. Төрелік сот өзінің шешімін, егер ол осы мерзімді бес айдан асатын кезеңге ұзартуды қажет деп таппаса ғана өзі құрылған күннен кейін бес ай ішінде шығарады.

17. Төрелік соттың шешімінде себептер қоса түсіндіріледі. Бұл шешім

түпкілікті және даудың барлық тараптары үшін міндетті болып табылады.

Төрелік сот өзінің шешімін дау тараптарына және хатшылыққа жолдайды.
Хатшылық алынған ақпаратты осы Конвенцияның барлық тараптарына жібереді.
18. Сот шешімін түсіндіруге немесе орындауға қатысты тараптар арасында туындауы мүмкін кез келген дауды тараптардың кез келгені осы шешімді шығарған төрелік сотқа жіберуі немесе соңғысының қызметін пайдалану мүмкін болмаған кезде алғашқы сот осындай мақсатпен құрылатын басқа сотқа жолдай алады.

Оқығандар:

Багарова Ж.А.

Омарбекова А.Т.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК